
Z pracy Polskiego Towarzystwa Historycznego w roku 1953/1954

Przegląd Historyczny 45/2-3, 533-535

1954

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Z pracy Polskiego Towarzystwa Historycznego w roku 1953/1954

Reorganizacja pracy naukowej wobec powstania Polskiej Akademii Nauk wyznaczyła nowy zakres działalności towarzystw naukowych, poświęconych poszczególnym dyscyplinom podstawowym.

1. Działalność Polskiego Towarzystwa Historycznego w wyniku podziału pracy z Instytutem Historii Polskiej Akademii Nauk dotyczy p r a c y n a u k o w o b a d a w c z e j zwłaszcza w tym zakresie, którego nie uwzględnia jeszcze i nie podejmie w bliskiej przyszłości Instytut Historii PAN. Na plan pierwszy wysunięto prace o tematyce regionalnej. Mogą one być cenne nie tylko dla tych regionów, które nie są specjalnie uwzględnione przez Instytut Historii, ale dla wszystkich regionów, gdyż wykonanie planów przedsięwziętych np. przez Zakład Historii Pomorza i Zakład Historii Śląska Instytutu Historii PAN utrudnione byłoby znacznie bez licznych prac przygotowawczych, do których trzeba zmobilizować badaczy regionalnych. Planowanie badań w tym zakresie było głównym przedmiotem plenarnego posiedzenia Zarządu Głównego z udziałem prezesów Oddziałów w dniu 9 grudnia 1953 r.

Badania regionalne możliwe są tylko wtedy, gdy istnieje odpowiedni warsztat pracy: archiwalny i biblioteczny. O ile sieć archiwów wojewódzkich i powiatowych na ogół zaspokaja potrzebę pierwszą, to biblioteki wojewódzkie nie stanowią niejednokrotnie warsztatów naukowych. PTH opierając się na doświadczeniach Stacji Naukowej w Olsztynie widzi w niej formę do zastosowania w innych ośrodkach pozauniwersyteckich, o ile będą istniały niezbędne warunki (księgozbiór, zespół pracowników itp.).

Organizowanie posiedzeń naukowych z referatem i dyskusją stanowi podstawową formę pracy Oddziałów PTH. Na zebraniu plenarnym Zarządu Głównego uznano za celowe podjęcie prób planowania tematyki referatów z uwzględnieniem rocznic historycznych oraz problemów opracowywanych kolektywnie w skali ogólnokrajowej. W r. 1954 oddziały PTH przewidują referaty związane z dziesięcioleciem Polski Ludowej, 500-leciem odzyskania Pomorza oraz 160 rocznicą powstania kościuszkowskiego; w miesiącu pogłębienia przyjaźni polsko-radzieckiej posiedzenia naukowe poświęcone były zagadnieniom historii narodów ZSRR oraz tradycjom wspólnej walki rewolucjonistów polskich i rosyjskich.

Akcję odczytów naukowych w sekcjach archiwalnych rozwijały Oddziały w Krakowie, Łodzi, Olsztynie, Warszawie.

Tradycyjna rola PTH w zakresie zjazdów i konferencji naukowych ogranicza się obecnie do dorocznego Zjazdu Delegatów Towarzystwa, w połączeniu z konferencją naukową. Zjazd Delegatów PTH w Stalinogrodzie 4—5 czerwca 1953 r. wiązał się z posiedzeniem sekcji historycznej Komitetu Organizacyjnego Sesji Odrodzenia oraz z dwudniową konferencją naukową, poświęconą początkom przemysłu i klasy robotniczej w Polsce.

W roku 1954 przygotowany został doroczny Zjazd Delegatów PTH w Olsztynie (30—31 maja). Konferencja naukowa poświęcona była dziejom regionu Mazur i Warmii na szerszym tle historii Wielkiego Pomorza na przełomie XIX i XX w. Wygłoszono następujące referaty zespołowe:

1. Przemiany społeczne i narodowościowe w w. XIX na Pomorzu (prof. dr H. Bukowski i prof. dr T. Cieślak).

2. Ludność Warmii i Mazur w walce o społeczne i narodowe wyzwolenie w początkowym okresie imperializmu (dr T. Grygier i zespół).

W dniu rozpoczęcia zjazdu prof. dr Bogusław Leśnodorski wygłosił odczyt publiczny pt. „Kopernik — człowiek polskiego Odrodzenia“.

W związku ze Zjazdem Stacja Naukowa PTH w Olsztynie przygotowała wystawę kartograficzną regionu.

Praca badawczo-naukowa PTH znajduje wyraz w wydawnictwach naukowych, które mają zróżnicowany charakter. Przygotowanie wielkich wydawnictw źródłowych prowadzone jest przez Towarzystwo od lat, a mianowicie: „Codex Diplomaticus Silesiae“ przez Wrocławskie Towarzystwo Miłośników Historii, „Wydawnictwo źródłowe do dziejów Sejmu Czteroletniego“ przez Zarząd Główny. Drugi zakres wydawnictw to czasopisma („Przegląd Historyczny“ i „Sobótka“) oraz serie (Biblioteka Historyczna im. Korzona — dotycząca historii Warszawy, Prace Instytutu Historycznego UW) służące publikacji rozpraw, w znacznym stopniu poświęconych zagadnieniom regionalnym. W r. 1953 wszystkie te prace były przeprowadzone we własnym zakresie przez Towarzystwo, od r. 1954 przeszły ono przeważnie do Państwowego Wydawnictwa Naukowego.

2. Działalność w zakresie popularyzacji nauki historycznej

Akcja odczytowa: popularyzacja elementów kształtującej się, nowej syntezy dziejów Polski stanowi obecnie jedno z podstawowych zadań PTH. Pomyślnie rozwinęła się od lutego akcja odczytów dla nauczycieli w ramach ogólnego planu uzgodnionego z Ministerstwem Oświaty i realizowanego w stałym kontakcie z wojew. ośrodkami doskonalenia kadr. Żywa i ciągłą współpracę z nauczycielami nawiązały Oddziały PTH we Wrocławiu, Warszawie i Łodzi.

Odczyty publiczne o tematyce okolicznościowej organizowane są we współdziałaniu z Towarzystwem Wiedzy Powszechnej, Tow. Powszechnych Wykładów Uniwersyteckich itp. Oddział PTH w Białymstoku przeprowadził 35 tego typu odczytów w Białymstoku, Augustowie, Bielsku, Łomży; oddział Toruński — 22 odczyty: w Toruniu, Bydgoszczy, Inowrocławiu, Włocławku, Grudziądzu itd. Rozszerzenie zasięgu działania członków PTH poza siedzibą oddziału jest objawem pozytywnym i powinno stać się praktyką powszechną.

Prelekcje typu instruktywnego dla zespołów zorganizowanych zapoczątkowano w nielicznych środowiskach, np. dla przewodników Pol. Tow. Krajoznawczego (Oddział PTH w Przemyślu). Akcja ta zasługuje na większą uwagę ze względu na szeroki zasięg działalności PTTK. Należałoby także podjąć próby współdziałania w kształceniu przewodników muzealnych.

Wycieczki historyczne organizowane są dla członków w nielicznych oddziałach PTH, jakkolwiek cieszą się zwykle dużą frekwencją; osiągnięcia w tym zakresie ma Oddział w Szczecinie.

Akcja wydawnicza: mimo dużego zapotrzebowania instytutów wydawniczych na prace popularyzatorskie dorobek PTH przedstawia się słabo. Wrocławskie Towarzystwo Miłośników Historii przygotowało teksty źródłowe do dziejów Wrocławia oraz materiały z Sesji Śląskiej Instytutu Historii PAN; opracowanie źródłowych wydawnictw regionalnych podjęły Oddziały w Lublinie i Białymstoku. W r. 1954 na-

suwa się konieczność przygotowania wydawnictw popularnych, obrazujących osiągnięcia poszczególnych regionów w okresie dziesięciolecia Polski Ludowej.

Rozszerzenie działalności popularyzacyjnej odczytowej i wydawniczej PTH było jednym z głównych tematów narad plenarnego zebrania Zarządu PTH w dniu 9.XII. 1953 r. z udziałem przewodniczących Oddziałów.

3. S p r a w y o r g a n i z a c y j n e

Liczba oddziałów Towarzystwa wzrosła w roku 1953/54 z 15 do 20. Do istniejących poprzednio Oddziałów: Białystok, Bydgoszcz, Gdańsk, Kielce, Kraków, Lublin, Łódź, Olsztyn, Poznań, Przemyśl, Stalinogród, Szczecin, Toruń, Warszawa, Wrocław przybyły nowe: w Opolu, Częstochowie, Rzeszowie, Radomiu i Słupsku. Nadto nawiązano wymianę odczytów naukowych z Towarzystwem Naukowym w Płocku.

PTH przez rozbudowę terenowej sieci organizacyjnej skupia coraz szersze koła miłośników historii także w ośrodkach pozauniwersyteckich. W ten sposób — uwzględniając omówiony wyżej zakres działania — dąży PTH do spełnienia nowych zadań, jakie przypadły towarzystwom naukowym w świetle wskazań II Zjazdu PZPR.